

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Dunkel Norbert

Cím:

Száz évvel ezelőtt született
Richter János... karmester

Forrás:

Új Magyarország

Bp.

(Hely)

1943. 11. 7.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Richter János

Idő

"1943"

Személy

Száz évvel ezelőtt született Richter János, a világhírű magyar karmester

(Született 1843 április 4-én, meghalt huszonhét évvel ezelőtt, 73 éves korában.)

Nemcsak a klasszikusokat legjobban megértő, nagyszerű interpretátor, hanem mint barát is páratlan volt. Akit megszeretett és barátságával megtisztelt, annak haláláig jó embere maradt. Nála sem a távolság nem játszott szerepet, amely barátait tőle elválasztotta s az idő sem tudta érzelmeit csökkenteni azzal szemben, aki hosszabb ideig távol élt tőle. Olyan tulajdonság ez, amelyet egész életemen át nem találtam más művésznél.

En különös hálával tartozom neki, mert már mint gyerekembert szeretetébe fogadott. Mikor még Budapest abban a szerencsében részesült, hogy őt magáénak mondhatta, sokszor este, mialatt szüleim hangversenyen voltak s már korán eljött hozzánk, testvéreimmel és velem Fekete Pétert játszani. Így várta be szüleimet, hogy velük vacsorázzon.

1878-ban Pötzleinsdorfbán nyaralt, ahova engem is meghívott. A reggeli öltözködésnél rendszeren Berlioz Symphonie fantastique-jéből az ötnegyedés témát füttyörszte.

Neki köszönhetem Kubelík sikeres debütjét Londonban.

A legegyszerűbb és legigénytelenebb embe-

rek egyike volt. Nyíltszívű és szokimondó. Művészi kérdésekben nem ismert megalkuvást. Ennek akkor adta fényes tanujelét, amikor Zichy Géza, mint az udvar persona gratissimája, Mária Terézia főhercegné asszony protekcióját kérte, hogy egyik operáját a bécsi udvari operában adják elő Richter vezénylésével. A nagyszony szívesen vállalkozott a közbenjárásra és a kiváló karmestert magához kérte, hogy az ügyet vele megbeszélje. Ez akkor történt, amikor Richter Bécsben főzeneigazgatói állást töltött be. Természetesen elment az audienciára és amikor hallotta, hogy miről van szó, felállt és ezt mondta:

— Entschuldigen's Kaiserliche Hohheit, an solchen Dreck dirigier i nicht.

A zeneszerzők közül mindenki fölé Bachot helyezte. Erre vonatkozólag egy alkalommal, mikor az egyik filharmoniai hangverseny után a Pilsenben vacsoráztunk, igen érdekes kijelentést tett. Azt mondta, neki csak az az egy kívánsága van, hogy minél előbb Manchester melletti házában — akkor Manchesterben és Londonban működött — visszavonulhasson és hogy ott orgonáján egész nap Bachot játszahasson. Hozzátette, hogy szerinte Bach örök időre az összes zeneszerzők atyamestere marad.

Atyámat nagyon szerettem és annak haláláig mindenkor tanujelét adta.

1902 szeptember 4-én ezt írta apámnak:

„Szedd össze magadat és gyere Imrével (Bellovics, a Zenekedvelők Egyesülete volt igazgatója) le Baracsra, nem fogod megbánni. Nézd, kedves barátom, a legjobb szolgálatot akkor tesszük egymásnak, ha a szép régi idők emlékében kéjőlegve, megint megfiatalodunk. Itt a tarokk-ügy még vízőzönelőtti állapotban van és a nép várja a nagy trullprófétát és annak tanait. Tehát Mukí, öreg barát, örökös báró — jöjj!”

Más alkalommal, mikor apámat újra felkereste és hallotta, hogy beteg, ezt írta neki:

„Polgári körökből hírt vettem, hogy gyengélkedsz; kékvér oly betegségi anyag által nem lesz komolyan tángálva, mely rendszeren csak plebejus körökben grasszál és ezért könnyen kiselejtezni fogja az alacsonyrendű vörös bacillusokat nemesi ereidből.”

1902 szeptember 6-án újra meghívta Baracsra, a következőket írva:

„A tarokk-mulatságon kívül a vadászat élvezete is kínálkozik; nyulak és foglyok vár-

ják az örömet és kiüntetést, hogy a „báró” által leteríttessenek. Erősítés folyékony és szilárd alakban nem hagynak kívánni valót hátra. A kártyakeverés alatt kellemes visszaemlékezés gyönyörű — baráti — fejejhetetlen időkre.”

Egyik levelét így címezte: „Dunkel N. János úrnak, polgári hangversenyműtke, született soknak öröme, soknak bánatára.”

Családunkkal szemben érzett barátságának és szeretetének 1872 karácsony estéjének alkalmából is kifejezést adott, amikor még a régi Nemzeti Színházban működő Operának igazgatója volt.

Apám épp a karácsonyfagyertyák gyűjtöttségével foglalkozott, mikor egyszerre a „Büvös vadász” operából a vadászkar kúrthangjai szólaltak meg. Mindannyian kiszaladtunk az udvarra megtudni, hogy honnan szól a zene, mikor nyolc kürtöst vadászkosztümben láttunk magunk előtt. Az első kürtöt Richter fujta, aki az Opera többi kürtőseit maga mellé véve, ezzel a szerenáddal kívánta apámnak a szent estét szebbé és ünnepélyesebbé tenni. A második szólómat Láng Fülöp, az Opera baritonistája fujta, aki ez alkalomra a kürtön tanult játszani.

Bécsből 1875 február 8-án levelet küldött, amely a Wagner és Liszt közti viszonyra érdekes fényt vet. Így hangzik:

„Bocsásd meg, hogy a mi körünk szokásai-val ellentétben egy lapocskán írok, de a levél-papirosom elfogyott. Csak ez az egy lap volt még feltalálható. Bayreuthba való megérkezésem nagy kesedelmet szenvedett, mert feleségem két napig ágyban fekvő beteg volt. Ime az ok, hogy válaszom eddig miért késett.

A mesterrel mindent a legaprólékosabban megbeszéltem. Abban állapotunk meg, hogy csak március 10-én fog Pestre jönni, ami azt jelenti, hogy a hangversenyt ezen a napon kell megtartani. Egészen bizalmasan csak neked, a kipróbált barátom!

Wagner nem akar Liszttel együtt hangversenyt adni.

Az én feladatomban Lisztet rábírnám arra, hogy legújabb szerzeményét nekem harmadik hangversenyemre engedje át. Hála és köszönet gratulációdért. Első látogatásunkat nálad és szeretteidnél tesszük, stb."

*

Érdekes és Wagner Richárd jellemzésére igen különös fényt vet, hogy Richter, aki oly lelkes kardhordozója volt, *mint embert, nem méltatta érdeme szerint.*

Errenézve apám a következő érdekes esetet jegyezte fel:

„Hogy Wagner nem gyengéd, érző és hálás kedélyű volt, azt már általánosan tudják. Erről magunk is meggyőződhetünk. Mikor Wagner Budapesten dirigált, Richter vendége volt, aki lelkesen ünnepelte. Így nagy ebédet is adott, amelyen az itteni társadalom előkelőségei résztvettek. Mikor a feketekávé felosztogálták, néhány vendég beszélgetve együtt állt, köztük Wagner és apám. Richterre tereledött a beszélgetés és az egyik úr az utóbbit nem győzte eléggé dicsérni. Egyszerre félbeszakította Wagner a következő szavakkal:

„Azt találom, hogy Richter ugyanez a durva paraszt kamasz maradt, aki nálam Triebchenben volt. Akkor egész esteken át a cselédszobában ült, cselédeimnek Schopenhauerről és költeményeiről előadásokat tartva, amit ezek épp oly kevéssé értettek, mint ő maga. Ő nem más, mint egy elfussolt iparos. Mint ember, mindig terhemre volt.

*

Első budapesti filharmóniai hangversenyét szerdán, 1871 november 8-án este fényolckor a Nemzeti Színház zenekarának és Paulinine Markovics Ilkának közreműködésével tartotta meg.

A Nemzeti Színház és annak zenészei iránt érzett meleg szeretetének Richter 1875 április 23-án tartott búcsúhangversenye alkalmával adott kifejezést, amikor jövedelmének egy részét az építendő új színház zenekari hangszerének megszerzésére fordította.

Kétszer dirigálta Budapesten Liszt Ferenc „Krisztus” című oratóriumát. Először a mester ötvenéves jubileuma alkalmával, 1873-ban és másodszer 1907-ben, április havában a filharmonikusok özevegés áruaalapja javára. Ezen utóbbi előadásról a Pressburger Zeitung 1907 április 10-én a következőket írta: „Richter János e művet a nemes célra való tekintettel önzetlenül dirigálta és ezért külön Manchesterből hazájába utazott.”

Már harmincnégy évvel ezelőtt adta elő először ugyan e helyen Liszt ötvenéves művészi jubileuma alkalmából. Akkor ünnepelték Lisztet három napon át, 1873 november 8—10-ig.

Érdekes ennek az ötvenéves jubileumnak története. Nagyberger dómkarmester husvét vasárnapján előadta a dómában az Esztergomi-misé a templomi zenegyessel. Nohl Lajos, a zenetörténelem ismert heidelbergi egyetemi tanára, Liszttel együtt érkezett a templomi előadásra.

Az August báró által adott ünnepi ebéden Nohl arra figyelmeztette a jelenvoltakat, hogy Liszt Ferenc pontosan ma ünnepeli az Esztergomi-misé előadásával ötvenéves művészi jubileumát. Dunkel, Richter és Erkel Sándor szintén az asztalnál ültek, mert a Magyarországon oly ritka előadásra külön Pozsonyba érkeztek.

Dunkel N. János, ez az értékes Liszt-tanítvány, Nohl fontos híradását Budapesten is forgalomba hozta. Rövid idővel ezután az ő kezdeményezésére bizottság alakult, amely azt a célt tűzte ki, hogy „a haza dicsőségére” a mi legnagyobb zeneköltőnk ötvenéves jubileumát megünnepelje. A nagyszerű ünnepély rendezőségének Haynald kardinális állt az élére.

Az 1873 novemberi ünnepnapok alatt, amelyeket Wagner Richárd az ő lendületes üdvözlő sürgönyével tett emlékeztetéssel, mutatták be a csak rövid idővel ezelőtt elkészült „Krisztus”-oratóriumot a mester jelenlétében, Richter János, a Nemzeti Színház zenei igazgatójának vezényletével. Ezt az egyedülálló művet, Liszt valódi hitvallását másodszer harmincnégy évvel később adták elő, ugyancsak a kitűnő Richter János vezénylese mellett.

Dunkel Norbert